

Källhantering och formalia

I alla sammanhang där man skriver något som någon annan ska läsa - det kan vara en uppsats i skolan, en arbetsansökan eller ett brev - bildar läsaren sig en uppfattning av texten utifrån hur den är framställd. En slarvigt skriven text ger ett sämre intryck än en väldisponerad text till exempel. Undersökningar har exempelvis visat att handskrivna uppsatser fått lägre betyg än maskinskrivna uppsatser, även om texten i uppsatserna varit identisk!

Det behöver inte vara språket i uppgifterna och proven som bedöms, men för att dina kunskaper inom ett ämne tydligt ska framgå är det lämpligt att tänka på hur dessa kunskaper presenteras.

Innehåll

Källhantering och formalia	1
Styckeindelning.....	2
Citat	2
Källhänvisningar i skrivuppgifter och uppsatser	3
Källhänvisningar i svar på frågor i uppgifter och prov.....	4
Plagiat.....	4
Källkritik.....	6
Källförteckning.....	7

Styckeindelning

En text som omfattar mer än bara några meningar bör lämpligen delas upp i stycken. Genom styckeindelningen antyds textens byggnad. Sådant som hör nära ihop förs till samma stycke och med nytt stycke visas att det kommer något nytt. Ett stycke består av två meningar eller fler. Varje gång du kommer med en helt ny tanke, ett nytt ämne, eller belyser något ur ett nytt perspektiv bör du markera detta med ett nytt stycke. Ett enkelt sätt att styckeindela på är att dela in texten efter händelse- och/eller tankekedjor. En ny tanke/ny händelse = ett stycke.

Det finns två sätt att markera nya stycken: antingen har man en tom rad mellan styckena (så kallad **blankrad**) eller så avslutar man en rad och gör ett litet **indrag** (tre till fyra mellanslag) på nästa rad för att markera nytt stycke (i denna text används det första alternativet, dvs. blankrad mellan stycken).

Citat

Med citat menas ordagrann återgivning av vad någon skrivit eller sagt. Ett citat kan bestå av ett enstaka ord eller ett längre avsnitt.

Kortare citat (1-3 rader) kan skrivas i den löpande texten. När man använder sig av citat ska de vara ordagrant återgivna: "Ordalydelsen får inte ändras, däremot kan text utelämnas, och då markeras den" (Lindblad, Inga-Britt, *Uppsatsarbete: en kreativ process*, s. 40). Citationstecken (" ") visar var citatet börjar och var det slutar.

Längre citat (ca 40 ord eller mer) återges ibland i ett fristående block, s.k. blockcitat:

Ordalydelsen får inte ändras, däremot kan text utelämnas, och då markeras den. Utelämnade enstaka ord markeras med punkter inom snedstreck, /.../, hela meningar med korta streck, /---/, och därefter fortsätter citatet. Det är lämpligt att citera när ursprungskällan uttrycker sitt innehåll så klart och slagfärdigt att innebörden delvis går förlorad om texten skrivs om. (Lindblad, Inga-Britt, *Uppsatsarbete: en kreativ process*, s. 40)

I blockcitat drar man in texten (5-7 mellanslag), och använder ett mindre radavstånd och/eller en mindre teckenstorlek än i den övriga texten. Vid blockcitat utelämnas citattecknen.

Ett citat, långt eller kort, ska alltid omedelbart åtföljas av sidhänvisning till källan!

Källhänvisningar i skrivuppgifter och uppsatser

Det är mycket viktigt att alltid tydliggöra varifrån all information är hämtad när du skriver uppsatser, essäer etc. Källhänvisningar ska visa varifrån du hämtar information och de är mycket viktiga. Källhänvisningar ska placeras efter varje mening där du har använt information från någon källa! (Om du endast har använt information från en källa i ett och samma stycke behöver du inte sätta en hänvisning bakom varje mening utan det räcker då att infoga en hänvisning efter hela stycket.)

Första gången du presenterar en källa ska du skriva ut den texten: "I boken *Psykologi* skriver Katri Cronlund om hur..."

Det finns två olika metoder att källhänvisa och båda fungerar utmärkt att använda. Med **Harvardssystemet** anger man källhänvisningen i en parentes: (Cronlund, 2003, sid. 105). I parentesen anges författarens efternamn, textens utgivningsår och vilken sida/vilka sidor du hämtat uppgifter ifrån. Vid källhänvisningar till Internetsidor ska du ange adressen till sidan, samt datum då informationen hämtades: (www.dn.se, 2012-08-23). Länken till sidan ska anges i källförteckningen.

Med **Oxfordsystemet** anger man källhänvisningen med en fotnot. Infoga fotnoten efter att du använt information från en källa. Skriv därefter författarens namn, förlagsord och tryckår, samt vilken sida informationen är hämtad från.¹

Exempel på källhänvisningar med **Harvardssystemet**:

Behaviorister anser att vårt beteende styrs av miljön och att det inte har en undermedveten faktor som styr. Vidare kan man förklara det som att man bara påverkas av miljön runtomkring och om man har ett negativt beteende beror det på att man har lärt sig det. Eftersom behaviorister anser att beteende bara uppstår pga. olika inläringar menar de att beteenden också kan läras om. Man kan lära sig olika beteende med hjälp av bl.a. av betingning. (Cronlund, K. *Psykologi*, sid. 23)

Exempel på källhänvisningar med **Oxfordsystemet**:

Behaviorister anser att vårt beteende styrs av miljön och att det inte har en undermedveten faktor som styr. Vidare kan man förklara det som att man bara påverkas av miljön runtomkring och om man har ett negativt beteende beror det på att man har lärt sig det. Eftersom behaviorister anser att beteende bara uppstår pga. olika inläringar menar de att beteenden också kan läras om. Man kan lära sig olika beteende med hjälp av bl.a. av betingning.²

Det är **bara** fakta som kan antas vara allmängiltiga som inte behöver någon källhänvisning, samt dina egna tankar förstås.

¹ Katri Cronlund *Psykologi* (Stockholm, 2003), 105.

² Katri Cronlund *Psykologi* (Stockholm, 2003), 23

Källhänvisningar i svar på frågor i uppgifter och prov

Det är viktigt att alltid tydliggöra varifrån all information är hämtad även när du svarar på frågor i uppgifter och prov.

Källhänvisningar ska visa varifrån du hämtar information och de är mycket viktiga. Källhänvisningar ska placeras efter varje mening där du har använt information från någon källa! (Om du endast har använt information från en källa i en och samma fråga behöver du inte sätta en hänvisning bakom varje mening utan det räcker då att infoga en hänvisning efter hela frågans svar.)

När du anger dina källor i svar på frågor i uppgifter kan du antingen skriva ut den texten: "I boken *Psykologi* på sid. 105 skriver Katri Cronlund om hur..." eller så kan du använda *Harvardsystemet*, vilket innebär att du anger källan i en parentes: (Cronlund, 2003, sid. 105). I parentesen anges författarens efternamn, textens utgivningsår och vilken sida/vilka sidor du hämtat uppgifter ifrån. (Se exemplet ovan under rubriken *Källhänvisningar i skrivuppgifter och uppsatser*.) Vid källhänvisningar till Internetsidor ska du ange adressen till sidan, samt datum då informationen hämtades: (www.dn.se, 2012-08-23).

Det är **bara** fakta som kan antas vara allmängiltiga som inte behöver någon källhänvisning, samt dina egna tankar förstås.

Plagiat

Att du källhänvisar när du använder citat är oerhört viktigt eftersom det annars kan tolkas som ett plagiat, vilket innebär att texten skrivits av utan att citattecken eller källhänvisning använts. Det kan också vara att delvis kopiera någon annans formuleringar eller kopiera någons resonemang/slutsatser. Det är plagiat också om ord har bytts ut mot synonymer eller om ord är "ommöblerade" från meningar.

Du behöver inte vara rädd för att använda olika källor bara du skriver om det du läser med egna ord; ett tips är att läsa, slå igen boken eller stäng Internetsidan och skriv sedan det du kommer ihåg.

För att visa dig vad som är plagiat och hur man undviker plagiat följer här två exempel. (Ursprungstexten är markerad)

Nedan återges ett citat taget från: <http://hem.passagen.se/thureson/gv7.htm>
14:35 060331

"På midsommaraftonen 1523 kunde Gustav Vasa intåga i Stockholm. Staden hade nu varit belägrad i två år, och det var nog en eländig syn som mötte den nya kungen. En stor del av husen var rivna, och p.g.a hungersnöd, sjukdom och annat elände fanns det bara 308 skattskyldiga borgare kvar."

Omskrivning som räknas som Plagiat:

1523 på midsommaraftonen kunde Vasa intåga i Stockholm. Staden som varit belägrad i två år var nog en ömklig syn som mötte den nya kungen. Många av husen var rivna, och på grund av hungersnöd, sjukdom och annat elände. Därför fanns det endast några få skattskyldiga borgare kvar i staden.

Även om man bytt några ord eller skriver om lite så är det en avskrivning och därför ett plagiat. (markerat)

Nedan visas exempel på hur man skriver om text med egna ord och som ej räknas som plagiat, från ursprungstext, citatet ovan.

När Vasa tågade in i Stockholm efter Kristian II tid hade staden förfallit, där härjade sjukdom och nöd och kvar fanns endast några få borgare som var skattskyldiga. Det var med dessa utgångspunkter som Vasa 1523 tog makten och blev kung.

För att undvika att hamna i fällan att hamna för nära en originaltext så är ett tips att du använder dig av stödord i ditt arbete:

1. Då du läser en text så tar du dig tid att skriva ned nyckelord. Titta även på frågan du skall besvara så du vet vad du skall läsa på lite extra kring och då du gör detta så skriver du ned stödord. Använd sedan dessa stödord som en grund då du skall skriva ditt svar.
2. För att ge dig en bredare bas av fakta att utgå från använd dig av olika källor. Det går även att komplettera detta med att skriva ned stödord till de källor som du använder dig av.
3. Ha aldrig den källa du använder dig av framför dig då du skriver ett svar. Om du känner dig osäker kring om du har fått med allt och/eller korrekt så kan du kolla upp det i efterhand, men ha inte boken bredvid dig då du skriver.
4. Kopiera aldrig av text från en källa för att sedan "skriva om den" med dina egna ord, detta är en mycket stor grogrund till plagiat och även ett sätt för dig att undergräva ditt lärande. Tänk på att det inte alltid är texten i sig som är

det viktiga utan att du skall ha lärt dig det du behöver lära dig under arbetet med din uppgift.

Det är väldigt viktigt att du tar del av dessa tips och instruktioner, då uppgifter och prov som innehåller plagierade formuleringar riskerar att underkännas. Det är också viktigt att du tänker på detta inför framtida studier i och med att du på högre utbildningar riskerar att direkt bli avstängd och mista ditt studiemedel om du gör sådana saker.

Källkritik

När du studerar är det viktigt att du är källkritisk och endast använder dig av och hänvisar till primärkällor, förstahandskällor, vetenskapliga och/eller seriösa faktakällor, *inte* sådant som är skrivet av elever eller andra privatpersoner eftersom det i regel inte finns tillräcklig information om upphovsmannen.

Internetsidor som till exempel www.mimersbrunn.se och www.mvgplus.com, med information skriven av elever eller andra privatpersoner, är *aldrig* godkända källor, detta gäller även www.susning.nu och andra uppslagsverk där vem som helst får skriva in information.

Det du ska titta på när du värderar källor är följande: Checklistan är hämtad från *Svenska impulser 1* (Markstedt, Eriksson, 2008)

- **Vem** har skrivit texten? Finns information om den eller de som ligger bakom texten?
- **Vad** handlar den om? Verkar författaren kunnig inom sitt område? Hur väl överensstämmer informationen med andra källor?
- **När** är texten skriven? Hur aktuell är informationen?
- **Var** är den publicerad? Finns informationen hos en privatperson, en organisation, ett universitet, en myndighet?
- **Varför** är texten skriven? Vill den påverka eller ge fakta?
- **Hur** är texten skriven? Ger den ett trovärdigt intryck eller inte?
- Är informationen användbar för dig?

Källförteckning

En källförteckning ska alltid återfinnas sist i en uppsats eller essä. I källförteckningen ska alla använda källor anges i bokstavsordning, dvs. alla de källor som du källhänvisat till inne i uppsatsen eller essän ska anges i referenslistan.

Vid användning av böcker skrivs författarnamn, *titel* samt utgivningsår ned (titlar skrivs lämpligen med *kursiv stil* alternativ inom citationstecken) och vid användning av sidor från Internet så skriver du sidans adress samt det datum då den besöktes.

Exempel på hur man skriver ner sina källor i en referenslista:

Cronlund, K., (2006), *Psykologi*, Bonnier utbildning: Stockholm

Levander, M. Sabelström, L. (2009). *Psykologi AB*, Bonnier utbildning: Stockholm

Levander, Martin, *Texter i psykologi för kurs A och B*, 2000

Norberg, J. (2009) *Lycka är en vanesak*. 2009-09-09,

<http://www.newsmill.se/artikel/2009/09/09/lycka-r-en-vanesak>